

Kibrit ve çakmak inhisarı işletme imtiyazının kaldırılmasına ve bu inhisarın işletilmesi için muvakkat bir idare kurulmasına dair kanun lâiyhası ve Muvakkat encümen mazbatası (1/85)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı: 6/1657

20 . V . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Kibrit ve çakmak inhisarı işletme imtiyazının kaldırılmasına ve bu inhisarın işletilmesi için muvakkat bir idare kurulmasına dair Maliye vekilligine hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 20 . V . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil
S. Saracoğlu

Esbabı mucibe

Kibrit ve çakmak inhisarı işletme imtiyazı 1722 numaralı kanun ile musaddak mukavelename mucibince 1 temmuz 1930 tarihinden itibaren 25 sene müddetle (Di Amerikan Türk İş Yatırım Kurumu) şirketine verilmişti. Bu kere mezkûr şirket ile yapılan Anlaşma neticesinde mezkûr imtiyaza 1 nisan 1943 tarihinden itibaren nihayet verilmesi temin olunmuştur.

Aynı mukavelenameye tevfikân istikraz olunan 10 milyon dolar için verilmiş olan 50 kat'a senetten bugüne kadar 25 adedinin balığı olan 10.182.570 dolar itfa edilmiştir.

Henüz vadesi gelmemiş olan mütebaki 25 adet senedin multeviyatı 10.182.570 dolara balığ olmaktadır. Bunların 1 nisan 1943 tarihinde faizinden teerit edilmiş kıymeti 7.010.942 dolar tutmakta idi.

Henüz vadeleri gelmemiş olan senetlerimizin hammi olan İnternatıyonel Match Realization Company ile yapılan mukavele mucibince bu senetlerin 4 milyon dolar mukabilinde tamamen itfası ve bu suretle bahis mevzu istikrazın tasfiyesi elde edilmiştir.

Takdim olunan kanun lâiyhasının birinci maddesi imtiyazın ilgasını ve aynı zamanda sözü geçen istikraz bakiyesinin itfasını derpiş etmektedir.

Kibrit ve çakmak inhisarı işletme imtiyazının ortadan kalkmasıyla inhisarın işletilmesi Gümrük ve inhisarlar vekâletine terettüp ettiğindenve işletmenin bir sene sonra İnhisarlar Umum müdürlüğünün yazıfeleri arasma ithal edilmek üzere bu müddet zarfında muvakkat bir idare tarafından tedviri işin icaplarına uygun görüldüğünden lâiyhada muvakkat idarenin teşkiline ve muamelelerinin tedvir ve murakabesine dair hükümlere de yer verilmiştir. Bu hükümler lâiyhanın 2, 3 ve 4 nü maddelerinde toplanmıştır.

Sözü geçen istikrazın itfasına ve kurulacak idarenin ihtiyacı bulunan mütedavil sermayeye muktazi tahsisat lâiyhanın beşinci ve altıncı maddelerinin mevzuunu teşkil etmiştir.

Muvakkat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat encümeni

Esas No. 1/85

Karar No. 2

24 . V . 1943

Yüksek Reisliği

Kibrit ve çakmak inhisarı işletme imtiyazının kaldırılmasına ve bu inhisarın işletilmesi için muvakkat bir idare kurulmasına dair Maliye vekâletince hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinin 20 . V . 1943 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının Adliye, Bütçe, Dahiliye, Gümrük ve inhisarlar, İktisat, Maliye ve Ziraat encümenlerinden seçilecek beşer kişiden müteşekkil bir muvakkat encümünde tetkikr Umumi Heyetin 21 . V . 1943 tarihli toplantısında karar altına alınması üzerine bu karara tevfikan toplanan muvakkat encümen zikri geçen kanun lâyihasını Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekillerinin huzuriyle tetkik ve müzakere eylemiştir.

1722 sayılı kanunla tasdik olunan 14 . VI . 1930 tarihli mukavelename mübince 1 temmuz 1930 tarihinden itibaren yirmi beş sene müddetle Di Amerikan Türkis Investment Korporosyon Şirketine verilmiş olan Kibrit ve çakmak inhisarı işletme imtiyazının bu kere mezkûr Şirketle yapılan anlaşma neticesinde kaldırılması ve aynı mukavelenameye tevfikan akte-dilmiş olan 10 milyon dolarlık istikrazın tasfiyesini tazammun eden lâyiha hükümleri gerek bir imtiyazın ilgasını ve gerek bugün faizden tecrit edilmiş miktarı 7 010 942 dolara balığ olan bir istikrazın 4 milyon dolar mukabilinde tamamen tasfiyesini derpiş etmiş olduğundan heyeti umumiyesi itibariyle kabüle şayan görü-lerek maddelerin ayrı ayrı müzakeresine geçil-miştir. Lâyihamın birinci maddesi Cumhuriyet Hükümetiyle imtiyaz sahibi Di Amerikan Türkis Investment Korporosyon Şirketi ve henüz vâde-leri gelmemiş olan senetlerin hâmilli Internati-onal Match Realisation Co. Müessesesi arasın-da imtiyazın ilgası ve istikraz bakiyesinin itfa-sı hakkında 18 . V . 1943 tarihinde imzalanmış mukavelename ile buna merbut mektubun tas-dikına dairdir.

Kibrit ve çakmak inhisarı işletmesi için ku-rulacak Muvakkat idarenin teşkil ve muamele-lerinin tedvir ve murakabesine taallük eden ikinci, üçüncü ve dördüncü maddelerle malî hükümleri ihtiva eden beşinci ve altıncı mad-deler maksadı temin eder mahiyette bulundu-ğundan aynen kabul edilmişlerdir.

Lâyihamın bir an evvel kanuniyet iktisap-etmesi Muvakkat idarenin derhal kurulmasına imkân vereceğinden müstacelen müzakere edil-mesi hususu Umumi heyetin tasvihine arz edil-mek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	: Rıza Erten	Mardin
M. M.	: Sinasi Devrin	Zonguldak
Kâtip	: Necmi Osten	Giresun
Âza	: Ali Kemal Yeğitoğlu	Amasya
»	: Adnan Menderes	Aydın
»	: Şekip Engineeri	Burdur
»	: Atif İnan	Çankırı
»	: Naim Atalay	Çorum
»	: Emitt Aslan Tokad	Denizli
»	: Naili Kügüka	»
»	: İstamat Özdamar	Eskişehir
»	: Cemil Sait Barlas	Gaziantep
»	: Gl. Eyüp Durukan	Hatay
»	: Şefik Tugay	İgel
»	: Hamdi Çelen	Kastamonu
»	: Sedat Çumralı	Konya
»	: Salâh Yargı	Kocaeli
»	: Zühtü Akın	Kırklareli
»	: Osman Taner	Malatya
»	: Mahmud Nedim Zapei	»
»	: Haldun Sarhan	Manisa
»	: Tahsin Bekir Balta	Rize
»	: Cavit Oral	Seyhan
»	: Galip Pekel	Tokad
»	: Faik Ahmed Baruten	Trabzon
»	: Temel Göksel	»
»	: Ahmed Sungur	Yozgâd
»	: Rifat Vardar	Zonguldak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Kibrit ve çakmak inhisarı işletme imtiyazının kaldırılmasına ve bu inhisarın işletilmesi için muvakkat bir idare kurulmasına dair kanun lâyihası

MADDE 1. — Hükümetle 15 . VI . 1930 tarih ve 1722 numaralı kanuna bağlı mukavele-name mucibince Kibrit ve Çakmak inhisarının işletilmesi imtiyazını almış olan «Di Amerikan Türkîş Investment Korporasyon» şirketi ve mezkûr mukavele-nameye göre aktedilen istikraza ait senetlerin hâmilisi «International Match Realization Co.» vekili arasında Kibrit ve Çakmak inhisarı İşletme imtiyazının kaldırılmasına ve yukarıda yazılı istikraz bakiyesinin ödenmesine dair 18 . V . 1943 tarihinde imzalanmış olan ilişik mukavele-name ve bununla ilgili merbut mektup tasdik edilmiştir.

MADDE 2. — Kibrit ve Çakmak inhisarının işletilmesi için 1943 mali yılı sonuna kadar faaliyette bulunmak üzere hükmi şahsiyeti haiz ve Gümrük ve inhisarlar vekâletine bağlı muvakkat bir idare kurulur.

Muvakkat idarenin idare ve hesap usulleri ve kadroları Gümrük ve inhisarlar vekâletince tesbit edilir. Müdür ve kadroya dahil memurlar bu vekâletce tâyin olunur. Memurları hakkında memurun muhakemat, maaş ve teadül kanunları hükümleri tatbik olunmaz. Mezkûr idarenin muameleleri muhasebe umumiye ve artırma eksiltme kanunu hükümlerine tabi olmaz. Mallarına ıka olunan zararlar da Devlet mallarına karşı işlenen suçlara ait hükümler câri olur. Bu idarenin 1943 mali yılı sonunda tanzim edilecek bilânçosu hakkında 1660 sayılı kanunun 8 ve 10 ncu maddeleri hükümleri tatbik olunur. Muvakkat idare bu kanunda sarahat olmayan hallerde hususi müessesat ahkâm ve kavaidine tabidir.

MADDE 3. — Kibrit ve Çakmak inhisarına tabi maddelerin satış fiyatları ve beyiye miktarları Gümrük ve inhisarlar vekâletince Maliye vekâletinin mütalâası alınmak suretiyle yapılacak teklif üzerine İcra Vekilleri Heyetince tesbit olunur.

MADDE 4. — Kibrit ve Çakmak inhisarına tabi mamulât ile zurufundan ve bunların iptidai ve nim mâmül maddelerinden hususi idare ve belediyeler namına hiç bir vergi ve resim alınmaz.

MADDE 5. — 1942 malî yılı Maliye vekâleti bütçesinde « Kibrit ve çakmak inhisarı muvakkat işletme idaresine mütedavil sermaye » namıyla açılacak hususi bir fasla 4 500 000 lira tahsisat konmuştur.

İlişik mukavele-name mucibince şirketten satın alınan mevcudatın bilânço kıymeti ile iştirâ bedeli arasındaki fark muvakkat idarenin mütedavil sermayesine ilâve edilir. Muvakkat idarenin bilûmum ücret ve masrafları ve ilişik mukavele-namenin 2 nci maddesi mucibince şirkete ödenecek para bu sermayeden verilir.

MADDE 6. — 1942 senesi düyunu umumiye bütçesinde « Kibrit istikraza itfa bedeli » namıyla açılacak hususi bir fasla 5 280 000 lira tahsisat konulmuştur.

MADDE 7. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 8. — Bu kanun hükümlerini yürütmeye Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekilleri memurdur.

20 . V . 19443

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	R. Türel	A. R. Artunkul
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
R. Peker	N. Menemencioglu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	S. Day	F. Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	S. H. Ürgübbü	Ş. R. Hatipoğlu
Mü. V.		Ti. V.
A. P. Cebesoy		C. S. Siren

MUKAVELENAME

Bir taraftan :

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti namına hareket eden Maliye vekili Fuat Ağralı;

Diğer taraftan :

1722 numaralı kanunla musaddak 14 . VI . 1930 tarihli mukavelename mucibince Kıbrıt ve çıkmak inhisarı işletme imtiyazına sahip Di Amerikan Türkış İvestment Korporasyon Şirketinin İdare Meclisi Reisi ve aynı kanuna tevfikân tanzim ve ita edilmiş olan senetlerin hâmilî International Match Realization Co. Şirketinin İdare Meclisi İkinci Reisi olup Nevyork'ta 8 mayıs 1942 tarihinde tanzim ve imza olunmuş iki vekâletname mucibince mezkûr şirketlerin salâhiyettar vekilî bulunan Nevyorklu Lois E. Stern arasında aşağıdaki mukavelename akdolunmuştur.

Madde — 1

International Match Realization Co. 1722 numaralı kanunla musaddak mukavelename mucibince Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Di Amerikan Türkış İvestment Korporasyon Şirketine verilmiş ve her biri (407 302.80) Amerika Birleşik Hükümetleri altın dolarını muhtevi ve I . VII . 1930 tarihli istikraz senetlerinden vâdeleri henüz gelmemiş olan (26 - 50 dâhil) numaralı 25 adet senedi işbu mukavelenamenin 5 neî maddesine göre miaktuan ödenecek olan dört milyon Amerika Birleşik Hükümetleri doları mukabilinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine satmağı ve Hükümet de sözü geçen 25 senedi işbu bedel ile satın almağı kabul etmişlerdir.

Bu suretle yukarıda yazılı istikrazın resülmal bakiyesi tamamen ödenmiş olacaktır.

Madde — 2

Louis E. Stern, Di Amerikan Türkış İvestment Korporasyon şirketine Hükümetçe işbu mukavelenamenin 5 neî maddesine tevfikân bir milyon Amerika Birleşik Hükümetleri dolarının tediye sine mukabil:

I - Di Amerikan Türkış İvestment Korporasyon şirketinin 1722 numaralı kanunla musaddak mukavelename mucibince haiz olduğı bileümle hukuk ve menafiin 1 nisan 1943 tarihinden itibaren Hükümete intikalini;

II - Di Amerikan Türkış İvestment Korporasyon şirketinin yasaik ve muhasebe kayıtlarına istinaden 31 . III . 1943 akşamı itibarile tanzim edilen merbut bilângoda yazılı berveçhi âti:

2.802.74	liralık memur ve müstahdenlere verilen avanslar;
39.043.47	liralık müteferrika;
1.636.264.83	liralık mamul kıbrıt, çıkmak ve taş, iptidai maddeler, ambalaj levazımı, umumî mağaza, ağaç mübayaa şubesi, yağ, mazot, fıçı;
129.646.58	liralık transitte bulunan mallarla bedeli ödenmiş siparişler;
438.426.76	liralık takas primleri ve dökümanter krediler;
318.909.46	liralık E. Z. B. A. Şirketine yapılan pılâsman;
26.059.57	liralık evvelden ödenmiş masraflar;
6.991.49	liralık mefruşat, demirbaş, tehzizat, otomobil;
71.583.48	liralık ağaç mübayaa şubesi kamyonları ve yedek parçaları;
755.50	liralık satılacak gayrimenkuller, ki eeman;

2.670.474.88 İki milyon altıyüz yetmiş bin dört yüz yetmiş dört lira seksen sekiz kuruşluk bilûnum meveudat, matlubat, hak ve menfaatleri ni 3 neî maddede şirkete kalacağı yazılı bulunan eeman (1.600.675.46) bir milyon altı yüz bin altı yüz yetmiş beş lira kırk altı kuruşluk matlubat, kasa ve banka mevutları hariç olmak üzere Hükümete fûruht ve teslim etmeğı;

III - Sermayesinin tamamı Di Amerikan Türkış İvestment Korporasyon Şirketi tarafından tedi-

diye edilerek teşkil edilmiş olan E. Z. B. A. Limitet şirketinin vesaik ve muhasebe kayıtlarına istinaden 31. III. 1943 akşamı itibariyle tanzim edilen merbut bilâncoda yer alan bileümle menkul ve gayrimenkullerini ve mezkûr şirketin o tarihe kadar tekevün etmiş bilânumun hak ve veeibelerini - bu bilâncoda yer almayıpta bilâhara zuhur edecekler dahil ve 3 neü maddede şirkete kalacağı yazılı bulunan eeman (92 599,53) doksan iki bin beş yüz doksan dokuz lira elli üç kuruşluk alacakları hariç olmak üzere-

Hükümete devir ve temlik eylemeği;

IV - Di Amerikan Türkis Investment Korporasyon Şirketi 1722 numaralı kanunla musaddak mukavelenamenin 1 neü maddesi müebince kurduğu fabrikayı bileümle tesisat ve müstemilâtiyle 1 nisan 1943 tarihinden itibaren Hükümetin tasarrufuna geçirmeği, kabul etmiştir.

Hükümet yukarıda sayılan mevedatın ve fabrikanın kemiyet ve keyfiyet itibariyle hal ve vazî yetlerini bildiğini beyan ve bunların bu hal üzere devir ve temlikini kabul eder.

Madde — 3

Di Amerikan Türkis Investment Korporasyon Şirketinin vesaik ve muhasebe kayıtlarına istinaden 31 mart 1943 akşamı itibariyle tanzim edilen merbut bilâncoya nazaran Galata ve Büyükdere bürolarındaki kasalarında mevcut (52 919,07) elli iki bin dokuz yüz on dokuz lira yedi kuruşluk mebalîğ ile bankalardaki (424 114,87) dört yüz yirmi dört bin yüz on dört lira seksen yedi kuruşluk mevduatı ve bu mevduatın 31. III. 1943 akşamı itibariyle tahakkuk etmiş faizleri - 2 neü maddede yazılı sipariş bedelleri hariç - kendisine ait olacaktır.

Bundan maada şirket ilişik bilâncoya göre 31 mart 1943 akşamı itibariyle acutelerden olan eeman (1 123 641,52) bir milyon yüz yirmi üç bin altı yüz kırk bir lira elli iki kuruşluk alacaklarını kendi namı ve hesabına tahsil edecektir.

Ayrıca E. Z. B. A. Limitet Şirketinin merbut 31. III. 1943 tarihli bilânosunda gözükken (4 837,53) dört bin sekiz yüz otuz yedi lira elli üç kuruşluk kasa ve bankalar mevediyle Orman idarelerinde mevcut (87 762) seksen yedi bin yediyüz altmış iki liralık depozito akşaları ki eeman (92 599,53) doksan iki bin beş yüz doksan dokuz lira elli üç kuruşluk alacaklar Di Amerikan Türkis Investment Korporasyon Şirketine kalacaktır.

Di Amerikan Türkis Investment Korporasyon Şirketi 1943 takvim yılının ilk üç ayına ait olarak 1722 numaralı kanun ile musaddak mukavelenamenin 3 ve 4 neü maddeleri müebince Hükümete verilmesi lâzımgelen eeman (306 370,86) üç yüz altı bin üç yüz yetmiş lira seksen altı kuruşluk hisse ve muafiyet bedelini ve 31 mart 1943 tarihine kadar yaptığı kibrit ve çakmak taşı satışlarına mütaallik (263 618,19) iki yüz altmış üç bin altı yüz on sekiz lira on dokuz kuruşluk millî müdafaa vergisini ve 1485 numaralı kanun müebince beyiyeler üzerinden verilmesi lâzımgelen (4 771,40) dört bin yedi yüz yetmiş bir lira kırk kuruştan ibaret üçte bir «harp mâlûlleri ve şehit yetimleri» hissesini ödemeği ve mezkûr tarihe kadar olan ve merbut bilâncoda (52 294,79) elli iki bin iki yüz doksan dört lira yetmiş dokuz kuruş olarak yer alan bütün veeibelerini ifa etmeği ve işbu mukavelename müebince Hükümete devir ve intikali lâzımgelen gayrimenkullerin ferâğ ve takrirlerini vermeği kabul ve taahhüt eder.

1 nisan 1943 tarihinden işbu mukavelenamenin imzası gününe kadar Di Amerikan Türkis Investment Korporasyon Şirketiyle E. Z. B. A. Limitet Şirketinin ötedenberi mevzu usul ve gıraite uygun olarak yaptıkları muamelelerin hukuki neticeleri Hükümete ait ve râci olacak ve imzayı takibeden günden itibaren Hükümetçe kibrit ve çakmak inhisarının işletilmesine ve her iki şirketin bu mukavele müebince tesellümüne başlanacaktır.

İşbu maddenin 1 neü fıkrasında Di Amerikan Türkis Investment Korporasyon Şirketine kalacağı yazılı olan banka ve kasa mevedunun 1 nisan 1943 tarihinden mukavelenamenin imzası gününe kadar şirketçe inhisarın işletilmesine ait hususata sarfedilen miktarı Hükümet tarafından şirkete ödenecek ve bilâkis sözü geçen banka ve kasa mevedu bu maddenin ikineü ve üçüneü fıkralarında

şirkete kalacağı kabul ve tasrih edilen alacaklarına mukabil yapılan tahsilattan ve yine şirkete aidiyeti kabul edilen mebalığın faizlerinden gayri bir tahsilât veya tevdiatla fazlaştığı takdirde işbu fazlalık üzerinde şirketin hiç bir hakkı olmayacaktır. İşbu hesaplaşma mukavelenamenin imzası tarihinden itibaren 25 gün zarfında yapılacak ve dördüncü madde mucibince şirkete tediyesi kabul edilen (35 440,47) otuz beş bin dört yüz kırk yedi kuruşluk tazminat bedeli bu hesaplaşma sonunda derhal Hükümete tediye edilecektir.

Madde — 4

Di Amerikan Türkîş Investment Korporasyon Şirketi Hükümete maktuan (128 000) yüz yirmi sekiz bin lira verecektir. Buna mukabil mezkûr şirketin işbu mukavelenamesinin imzası tarihinde mevcut bütün memur ve işçilerinin ve keza E. Z. B. A. Şirketinin mukavelenin imzası tarihinde müstahdem bilânun memur ve işçilerinin gerek kanun hükümlerinden ve gerek iş akitlerinden doğan her türlü haklarını Hükümet deruhde edecek ve bu sebeple şirket her ne nani ile olursa olsun hiç bir tazminat vermeğe mecbur olmayacaktır.

Şirketin ödemeği taahhüt ettiği (128 000) yüz yirmi sekiz bin liralık tazminat karşılığının (92 599,53) doksan iki bin beş yüz doksan dokuz lira elli üç kuruşluk kısmı 3 neü maddenin üçüncü fıkrasında şirkete kalacağı zikredilen E. Z. B. A. Şirketine ait aynı miktar alacakların Hükümete devir ve temlik suretiyle ve mütebaki (35 400,47) otuz beş bin dört yüz lira kırk yedi kuruşluk kısmı da 3 neü maddenin son fıkrasına göre yapılacak olan hesaplaşma sonunda Hükümete derhal nakden ödenecektir.

Madde — 5

İşbu mukavelenamenin 2 neü maddesinde mezkûr 1 milyon dolar, mukavelenamenin imzasını takip eden yirmi beş gün zarfında, 2 neü maddede yazılı inhisar hakkı, fabrika ve her iki şirkete ait menkul ve gayrimenkul bilânun mevendatın şirkete Hükümete devir ve ferâğı ve 4 neü madde mucibince şirkete verilecek olan tazminatın Hükümete tediyesi üzerine telgraf havalesiyle Newyork'ta Di Amerikan Türkîş Investment Korporasyon Şirketinin salâhiyettar mümessili Mösyo Louis E. Stern'e,

Ve birinci maddede mezkûr dört milyon dolar da (26 - 50 dâhil) numaralı bonoların işbu mukavelenamenin imzası tarihinden itibaren 60 gün zarfında Mösyo Louis E. Stern tarafından Ankara'da Maliye vekâletine teslimi mukabilinde telgraf havalesiyle New - York'da International Match Realization Co. Şirketinin salâhiyettar mümessili Louis E. Stern'e,

(30, Broad Street New - York- adresine derhal ve defaten tediye edilecektir.

Madde — 6

Beşinci maddede zikredilen beş milyon doların tediyesi mukabilinde International Match Realization Co. Şirketi şimdiye kadar vâdeleri hulûl etmiş senetlerin Türk lirasıyla tediyesinden dolayı dermoyan eylediği ve eyliyebileceği her türlü iddia ve mutalebelerden ve İera dairesi marifetiyle yaptığı takiplerden ve Di Amerikan Türkîş Investment Korporasyon Şirketi de kibrit ve çalkmak taşları üzerine konulmuş olan vergiler münasabetiyle vâkı itiraz ve şikâyetlerinden ve umumiyetle kibrit ve çalkmak inhisarı İşletme mukavelesinin devamı müddetine ait olarak hâsil olmuş ve olabilecek her türlü hukuk, mutalebat ve müddeiyattan Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve bilmukabele Hükümet imtiyaz mukavelesi mucibince haiz olduğu ve olabileceği bütün hukuk ve mütalebelerden Di Amerikan Türkîş Investment Korporasyon Şirketini katî ve mutlak surette İbra etmiştir.

Madde — 7

Di Amerikan Türkîş Investment Korporasyon Şirketi 1722 numaralı kanunla mısaddak muka-

velenamenin üçüncü maddesi mucibince haiz olduğu muafiyetlerden tasfiye muamelelerinin hı tamına kadar istifadeye devam edecektir. Aneak mukavelenamenin tasdikına ait resim, harç ve masraflar M. Louis E. Stern tarafından ödenecektir. Fabrika ve müstemiâtının, E. Z. B. A. Şirketinin gayrimenkullerinin ve ikinci maddenin ikinci fıkrası mucibince Hükümete devredilecek (755,50) yedi yüz elli beş lira elli kuruşluk gayrimenkullerin ferağ ve takrir harçları Hükümetçe tediye edilecek ve buna mukabil de M. Luis E. Stern Hükümete mukavelenin imzası anında maktuân (15 000) on beş bin lira tediye edecektir.

Maddo — 8

Bu mukavelename 18 . V . 1943 tarihinde Ankara'da tanzim ve imza edilmiştir.

Di Amerikan Türkîş İnvestmen Korporasyon ve International Match Realization Co. ve E. Z. B. A. Limited şirketi
Maliye vekili
Vekili

Louis S. Stern

Di Amerikan Türkîş İnvestment Korporasyon ve International Match Realization Co. Şirketleri vekili

Hükümetle şirketiniz ve International Match Realization Co. şirketi arasında 18 . V . 1943 tarihli Mukavelenamenin akdi sırasında ızhar ettiğiniz arzuya binaen aşağıda yazılı hususata Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin muvafakat ettiğini bildiririm.

1. — Amerikan Türkîş İnvestment Korporasyon ve E. Z. B. A. Türk Limited şirketlerinin kibrit imali için akdetmiş oldukları ağaç mubayaa ve nakline mütaallik Mukavelelerle Stokholm'de «Exportaktiebolaget Norden» şirketiyle akdedilmiş olan ve İsveç'ten gönderilecek 3 milyar kibrit göpünün teslimine ve ayrıca mevaddı iptidaiye siparişlerine mütaallik bulunan Mukavelelerin hükümlerini yerine getirmeği Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti deruhte eder.

2. — Di Amerikan Türkîş İnvestmen Korporasyon şirketinin 1 nisan 1943 tarihinden sonraki ve E. Z. B. A. Limited şirketinin 31 mart 1943 tarihinden evvelki ve sonraki muamelelerine ait defter, kuyut ve vesikalar Hükümete devir ve teslim olunacak ve şu kadar ki Di Amerikan Türkîş İnvestmen Korporasyon şirketi tasfiye muamelelerinin sonuna kadar icabında bunlara müracaatla lüzumlu malûmatı istihraç edebilecektir.

Di Amerikan Türkîş İnvestmen Korporasyon şirketinin 31 mart 1943 tarihinden evvelki kibrit ve çakmak satışlarına ait bir para kibrit ve çakmak inhisarı idaresine geldiği takdirde derhal tasfiye halindeki şirkete ödenecektir.

2. — Şirketinizin 1942 takvim yılı sonuna kadar olan kârları bakiyesinin bu bapta ki kararname mucibince transferi hususuna halel gelmemek şartıyla bu defa tasfiye neticesinde elinde kalacak paradan en çok 150 bin liranın memleketimizden hangi sene mahsulü olursa olsun tütün mubayaa siyle Birleşik Amerika Hükümetlerine ihraç ve bedelinin getirilmemesi suretiyle transferi yapılabilircektir.

Maliye vekili

31 mart 1943

AKTİF	T. L.	T. L.	T. L.
Mütedavil:			
1 - Kasa mevcudu		52.919,07	
2 - Bankalar		424.114,87	477.033,94
Matlubat:			
3 - Acenta tahsil senetleri		861.614,52	
» cari hesapları kibrit		256.583,53	
» » » çakmak ve taş		5.178,14	
Reyüüşabab'a gönderilen kibrit		265,33	1.123.641,52
4 - Memur ve müstahdemlere verilen avanslar			2.802,74
5 - Mütferrika			39.034,47
Envanter:			
6 - Mamul kibrit: 1 - Ticaret şubesi	146.086,98		
2 - Fabrika	2.278,64	148.365,62	
7 - Çakmak ve taş		10.262,60	
8 - İptidai maddeler		940.053,94	
9 - Ambalâj levazımı		142.067,94	
10 - Umumî mağaza		358.144,97	
11 - Ağaç mubayaa şubesi yağ, mazot, fiç		37.369,76	1.636.264,83
12 - Transitte bulunan mallar		13.098,76	
13 - Bedeli ödenmiş siparişler		116.547,82	129.646,58
14 - Takas primleri ve dokümatör krediler İsviçre ve İsveg'ten		237.441,90	
Harp dolayısıyla açıkta bulunan		200.984,86	438.426,76
Muavin şirkete yapılan plâsman:			
15 - Ezba Türk limitet şirketi sermayesi		20.000,00	
16 - Ezba Türk limitet şirketi borcu		298.909,46	318.909,46
17 - Evvelden ödenmiş masraflar			26.059,57
Sabit kıymetler			
18 - Galata bürosu:			
Mefruşat, demirbaş, teçhizat, otomobil	41.380,42		
Tenzil: Depresiyasyon karşılığı	34.388,93	6.991,49	
Ağaç mubayaa şubesi: Kamyonlar	73.520,43		
Tenzil: Depresiyasyon karşılığı	4.595,03	68.925,40	
Kamyon yedek parçaları		2.658,08	
		78.574,97	

bilançosu

PASIF

	T. L.	T. L.
21 - Birinci üç aylık Hazine hissesi	276.687,54	
22 - Birinci üç aylık fazla satış hissesi	29.683,32	306.370,86
23 - Mübayaâ olunan mallar		944,27
24 - Müteferrika:		
Millî müdafaa vergisi	263.618,19	
Mâlûlin hissesi	4.771,40	
muhtelif	51.350,52	819 740,11
25 - Sermaye:		
Merkezi idare hesabı	4.068.741,95	
Tenzil: 1943 senesi ilk	283.959,40	
Üç aylık hesaben	—	3.784.782,55
zarar		
26 - Karşılıklar:		
Umumî ve meşkûk alacaklar karşılığı	222.408,78	
Harp rizikoları karşılığı	150.000,00	
Nakliyat sigorta karşılığı	20.342,53	
Fabrika yangın sigorta karşılığı	7.305,02	
Kaza ve hastalık	22.356,35	422.412,68
Garantiler: T. L. 427.174,00		

	T. L.	T. L.	T. L.
19 - Satılacak gayrimenkuller	2.265,50		
Tenzil: Muhtemel zarar karşılığı	1.510,00	755,50	
20 - Fabrika:			
Arazi ve binalar	565.503,79		
Makinalar	669.373,34		
Mefruşat, demirbaş ve teçhizat	113.582,73		
Nakil vasıtaları	18.942,25		
	1.367.402,11		
Tenzil: Amortisman karşılığı:			
804.301,98	804.301,98	563.100,13	642.430,60
Garantiler: T. L. 427.174,00			4.834.250,47

Ezba Türk Limited şirketinin 31. III. 1943 tarihi itibariyle

A K T İ F

Hesap No.	Hesap nev'i	Zimmet bakıycısı		Zarar	
		1 Lira K.	2 Lira K.	3 Lira K.	4 Lira K.
1	İlk tesisat	1.282,43		1.282,43	
2	Emvali gayrimenkule	42.121,85		42.121,85	
3	Demirbaş	2.607,74		2.607,74	46.012,02
4	Amortisman (31. XII. 1942)	10.451,66		10.451,66	10.451,66
	Sabit kıymetlerin sâfi yekûnu				35.560,36
5	Kasa	4.363,43		4.363,43	
6	Bankalar	474,10		474,10	
	Kasada ve bankada mevcut nakit yekûnu				4.837,53
7	Şirketin ağaç, odun, nakliyat, ve muba- yaa masrafları:				
	Geyve ormanı	2.371,89		2.371,89	
	İşılmalı ormanı	5.673,32		5.673,32	
	Çaylıoğlu ormanı	952,55		952,55	
	Karabük ormanı	1.662,83		1.662,83	
	Karadere ormanı	4.102,66		4.102,66	
	Seben R. Amir	145,—		145,—	
	Karabük R. Amir	27.855,59		27.855,59	
	Odun kıymetlerini temsil eden zimmet bakıyeleri yekûnu				42.763,84

T. L.

T. L.

4.834.250,47

mizanını kâr ve zarar hesabıyla bilângosunu gösterir cetveldir

P A S İ F

Hesap No.	Hesap nev'i	Matlup bakıyesi		Kâr		8	
		5	6	7	8	Lira	K.
		Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
15	Sermaye:	20.000,—				20.000,—	
16	İhtiyat akçesi	1.575,60				1.575,60	
17	Teminatlar (Câri hesaplar)	19.372,49				19.372,49	
18	Muhtelif alacaklar: (Muhtelif hesap)						
	İşçi İbrahim	1,97			1,97		
	İşçi Sabri	0,18			0,18		
	31.VII.1943 için peşin alınan kira	87,50			87,50		
	31.X.1943 için peşin alınan kira	83,—			83,—		
	Fehmi Eratalar	7,49			7,49		180,14
19	Müteferrik orman hesaplarının matlup bakryeleri:						
	Karacasu 3 orman	1.575,62			1.575,62		
	Karakütük ormanı	5.003,36			5.003,36		
	İğnedağ ormanı	875,21			875,21		
	Darıyeri deposu	462,62			462,62		
	Dereköy ormanı	1.139,04			1.139,04		
	Zihni (Bartın)	4.540,05			4.540,05		
							13.595,90

Hesap No.	Hesap nev'i	Zimmet bakıyesi		Zarar	
		1	2	3	4
		Lira K.	Lira K.	Lira K.	Lira K.
8	Umumî masraflar	6.735,27	6.735,27		
9	Taahhüdattan kazanç vergisi	8.179,06	8.179,06		
10	Varlık vergisi	30.700,—	30.700,—		
11	Meşkkük alacaklar:				
	Mr. Tidestrün	3.610,—	3.610,—		
	Bensiyon Galin	514,15	514,15		
	Aziş	200,—	200,—		
	İbrahim	118,—	118,—		
	İbrahim Bulu	814,—	814,—		
	Müteferrik hesap bakıyesi	11.050,—	11.050,—		
	Arif Özdeniz	200,—	200,—		
		<u>16.506,15</u>	<u>16.506,15</u>		
12	Depozitolar (Câri hesap)	87.762,—			87.762,—
13	Avanslar (Muhtelif hesap):				
	Uluyayla ormanı	922,96		922,96	
	Beşir Taşçı	2.000,—		2.000,—	
	Ahmet Sart	47.963,30		47.963,30	
	İbrahim Aksoy	740,49		740,49	
	Faik Alemdar	13.557,40		13.557,40	
	Karabük R. Amir	16.999,56		16.999,56	
	Zihni Işık	12.106,64		12.106,64	
	Hüseyin Tosun	3.788,25		3.788,25	
	Seben R. Amir	1.312,30		1.312,30	
	Faik Yılmaztürk	13.589,27		13.589,27	
	Ali Atik	40,—		40,—	
	Cemal Kunt ve Ekrem Sel	30.000,—		30.000,—	
	Avansların yokunu				143.020,17
14	Zarar				56.519,08
		<u>376.064,38</u>	<u>62.120,48</u>		<u>370.462,98</u>

Hesap No.	Hesap nev'i	Matlup bakıyesi		Kâr		8	
		5	6	7	8	Lira K.	Lira K.
	Orman hesaplarından tahmin edilen kâr		4.701,40	4.701,40			
	Orman hesaplarından sâfi matlup ba- kıyesi						8.894,50
20	Muhtelif varidat	900,—	900,—				
21	1941 kazancı	2.965,31					2.965,31
22	1942 kazancı	18.608,46					18.608,46
23	Kıbrıt inhisarı idaresi câri hesabı	298.866,48					298.866,48
24	Zarar		56.519,08				
	İşbu bilânçonun aktif kısmı Ezbanın hakikî vaziyetini tebarüz ettirmemektedir, zira satın alınmış olan ağaç ve odunların mühim bir kısmının çürük olduğu tesbit edilmiş olmasına rağmen keyfiyet henüz muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmemiş bulunmaktadır. Bu itibarla hesapların tasfiyesi neticesinde bilângoda görülen zarar miktarının artması kuvvetle muhtemeldir. Diğer taraftan 31. III. 1943 tarihinde Ezba hesaplarının tamamen muhasebe kayıtlarına intikal etmemiş olduğunu, meselâ : Mart ayına taallûk edip de sarf evrakı henüz mülhakattan vürut etmeyen bazı maaşat ve sair masarîf mevcut bulunduğunu, bu bakımdan da hakikî zarar miktarının artabileceğini nazarı itibare almak icabeder. Müstaceliyetine binaen bilângoda gösterilemiyen bu cihetlerin ayrıca gözönünde bulundurulması şartıyla hesabatın muhasebe defterine uygun olduğunu parafe ederim.						
		376.064,38	62.120,48				370.462,98